וכי עייל להיכל במזבח פגע ברישא דתניא [א]שלחן בצפון [א]משוך מן הכותל שתי אמות ומחצה ומנורה בדרום משוכה מן הכותל שתי אמות ומחצה [ב]מזבח ממוצע ועומד באמצע ומשוך כלפי חוץ קימעא ונוקמיה להדדיהו כיון דכתיב [1]ואת המנורה נכח השלחן בעינן דחזו אהדדי אמר רבא ש"מ מדריש לקיש [ג]עבורי דרעא אטוטפתא אסור היכי עביד מדרעא לטוטפתא והטבת חמש נרות קודם לדם התמיד ודם התמיד קודם להטבת שתי נרות מאי טעמא אמר אביי ההוא בבקר בבקר דשני גזירי עצים דלא צריכי שדינהו להכא חד שדייה להטבת חמש נרות דליקדמי לדם התמיד וחד שדייה לדם התמיד דנקדמיה להטבת שתי נרות חד שדייה להטבת חמש נרות דליקדמי לדם התמיד דהכא תלתא והכא תרי וחד שדייה לדם התמיד דנקדמיה להטבת שתי נרות אע"ג דהכא תרי והכא תרי מכפר עדיף אמר ליה רב פפא לאביי ואימא חד שדייה לדישון מזבח הפנימי דנקדמיה לדם התמיד דהכא תלתא והכא תרי וחד שדייה לדם התמיד דנקדום להטבת חמש נרות דאף על גב דהכא תרי והכא תרי מכפר עדיף אם כן אפסוקי במאי מפסקת להו הניחא לריש לקיש דאמר למה מטיבין וחוזרים ומטיבין [ב]כדי להרגיש כל העזרה כולה שפיר אלא לרבי יוחנן דאמר בבקר בבקר חלקהו לשני בקרים מאי איכא למימר אמר ליה רבינא לרב אשי האי בבקר בבקר דעצים מי מייתר הא מיבעי ליה לגופיה דקאמר רחמנא נקדמו למערכה שניה של קטורת אמר ליה ולאו מי אוקימנא עליה ולא על חברתה מכלל דאיתה לחברתה מאי שנא דעביד הטבת חמש נרות ברישא נעביד הטבת שתי נרות ברישא כיון דאתחיל בהו עביד רוב' ונעביד שית אמר קרא [2]בהיטיבו את הנרות יקטירנה ואין נרות פחותות משתים והטבת שתי נרות קודמת לקטורת דאמר קרא בהיטיבו את הנרות והדר יקטירנה וקטורת לאברים דתניא יוקדם דבר שנאמר בו בבקר בבקר לדבר שלא נאמר בו אלא בקר אחד בלבד ואברים למנחה דתניא מניין [ג]שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר ת"ל

העולה

וכי עייל להיכל במזבח פגע ברישא. קודם שיגיע למנורה שהמזבח משוך כלפי מזרח קימעא: **משוך מן הכותל.** מרוחק מן הכותל לפוני שתי אמות ומחצה שיעור דרך שני כהנים זה אצל זה המסדרין שתי מערכות של לחם הפנים בשבת ומלוותו לסדרן ולסלקן יחד וארבעה נכנסין שנים מצד זה של שלחן לסלק את המערכה הישנה של לחם הפנים ושנים מצד זה לסדר החדשה: **משוכה מן הכותל שתי אמות ומחצה.** כמדת השולחן דהא כתיב (שמות כו) נכח השלחן זה כנגד זה: **כלפי חוץ.** כלפי מזרח נגד פתח ההיכל: **לוקמה כהדייהו.** מכוון ביניהו ולמה נמשך לחוץ: **מדריש לקיש.** דאמר אין מעבירין על המצות: **עבורי דרעא אטוטפתא.** לאחר תפילין שבזרוע בשביל תפילין של ראש אסור דהא בזרוע פגע תחילה: **היכי עביד מדרעא לטוטפתא.** מן הזרוע יבא על ראש יניח שבזרוע תחילה ואח"כ יניח של ראש: **בבקר בבקר דשני גזירין.** דלא צריך דהא אמרן מכשיר עדיף: **שדינהו להכא.** שזו מדה בתורה דבר שאינו ענין לו תנהו ענין לחבירו: **דהכא תלתא והכא תרי.** הכא תלתא בהטבת נרות כתיב [ד] בבקר בבקר והאי דשדינן עליה חד הא תלתא ובתמיד כתיב (שמות כט) את הכבש האחד תעשה בבקר והאי דשדינן עליה כדאמר חד שדי לדם התמיד: **אע"ג דהכא תרי והכא תרי.** הני מכפרי שהעולה מכפרת על עשה ועל לא תעשה שניתק לעשה לקמן בפירקין (דף לו.): **א"כ.** דמקדמת ליה לדם התמיד אפסוקיה במאי פסקת להטבת הנרות לאבא שאול כיון דאית ליה מיטיב ואח"כ יקטיר דם התמיד תקדים והקטורת תאחר ובאיזו עבודה תפסיקו. וא"ת מאי איכפת לך הניחא לר"ש בן לקיש דאמר אין הפסקתן אלא להרבות הרגש מהלך פסיעות וקול תחילת עבודות בעזרה: **שפיר.** יש לך לומר יפסיק ביניהם להמתין בין אלו לאלו לצאת וליכנס ולא תהא עבודה בינתיים: **אלא לרבי יוחנן.** דדריש בבקר בבקר בהיטיבו חלקהו לב' נרות לשני בקרים אלו יקדמו לעבודה אחת ואלו לאחרת אלמא יש עבודה ביניהם והא ליכא למימר אפסקיה בדישון מזבח הפנימי דא"כ דמקדים הטבת ה' נרות לדישון הוה ליה מעביר על המצות ועבודה נמי ליכא להקדים מקומה לתתה ביניהם שכולם סדורות כאן ע"פ המקראות: **לדבר שלא נאמר בו אלא בקר אחד.** התמיד נאמר בו תעשה בבקר. וא"ת הא שדינן עליה חד מהנך דשני גזירין אדם התמיד הוא דשדינן עליה ולא על האברים ואם תאמר מכפר עדיף אין כפרה אלא בדם: **מניין שלא יהא דבר.** ניתן על מערכה גדולה קודם לאברי התמיד:

ת"ל

עבורי דרעא אטוטפתא. פרש"י להניח תפילין בראש קודם שניית תפילין של יד אסור דקא מעביר על מצות תפילין של יד דפגע ברישא בזרוע קודם שיגיע לראש וקשה לפי' דמאי איריא מדריש לקיש תיפוק ליה מדאמר בפרק הקומץ רבה (מנחות דף לו.) כשהוא מניח מניח של יד ואח"כ של ראש דכתיב וקשרתם לאות על ידך והדר והיו לטוטפות בין עיניך ומפרש רבינו תם בשם רב האי גאון ז"ל דאיירי בשעה שחולץ תפילין ומניחן בתיק שלא יעביר אותן של יד ויתנם בתיק תחילה ואח"כ של ראש למעלה דא"כ כשיבא להניח יפגע בשל ראש תחילה ויצטרך להעביר על המצות משום דשל יד יש להניח תחילה כדפי' לפיכך צריך להניח בתיק של ראש תחילה ואח"כ של יד למעלה ורבי אליהו ז"ל מפרש לענין משמוש איירי דחייב אדם למשמש בתפילין כל שעה [ה]ק"ו מציץ והשתא קאמר דבשל יד ממשמש תחילה משום דפגע בהן ברישא ואח"כ ממשמש בשל ראש: **ואימא** חד שדייה לדישון מזבח הפנימי דנקדמיה לדם התמיד. וא"ת ניסדי תרוייהו בבקר אדם התמיד דניקדום לדישון מזבח הפנימי דהכא תלתא והכא תרי וי"ל דהא לאו סברא היא דניסדי תרוייהו אהיכא דלא כתב אלא חד ולדישון פנימי דכתיב ביה תרי לא ניסדי מידי יתיבא בארעא וגיורא בשמיא אי נמי י"ל דא"כ לא לכתוב גבי גזירין אלא חד בבקר ונשדייה אדם התמיד דניקדים לדישון מזבח הפנימי ואע"ג דהכא תרי והכא תרי מכפר עדיף ומדכתיב תרי בבקר ש"מ דאיצטריך למימר דניסדי חד אדישון מזבח הפנימי: **הכא** תלתא והכא תרי. אין להקשות הא טובא בבקר בבקר כתיבי בתמיד בפרשת ואתה תצוה ובפרשת פינחס די"ל הני כולהו כחד חשיב להו כיון דלא כתיבי בהדי הדדי כמו בגזירין ונרות דכתיב בבקר בבקר והוי כמו פרשה שנאמרה ונשנית: **יוקדם** דבר שנאמר בו בבקר בבקר לדבר שלא נאמר בו אלא בבקר. דאע"ג דאמר לעיל דתמיד כתיב ביה תרי בבקר היינו דם התמיד דווקא וקשה לי נימא תרי בבקר דגזירי עצים חד שדייה אדם התמיד דנקדמיה לדישון הפנימי דאע"ג דהכא תרי והכא תרי מכפר עדיף וחד שדייה אאברי תמיד דליקדמו להטבת שתי נרות דאע"ג דהכא תרי והכא תרי נקדמו כי היכי דליהוי הפסק בנרות דרחמנא אמר ליפסקינהו ואי לא מפסיק להו באברים במאי מפסיק להו וי"ל דאינו סברא לשווי תרוייהו בבקר בתמיד כדפרישית לעיל ואע"ג דחד בדם וחד באברים מ"מ כיון דבחד זיבחא הוא לא מסתבר לומר כן:

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פ"ח מהל' בית הבחירה הל' ו':

ב [מיי' פ"ג שם הלכה יח]:

לב ג מיי' פ"ד מהל' תפילין הלכה ח:

רבינו חננאל

כדתניא בהדיא כי השלחן בצפון והמנורה בדרום והמזבח נתון ביניהם משוך קימעא כלפי חוץ. ולמה הוא משוך כלפי חוץ, דבעינן שלחן נוכח המנורה, דחזו להדדי. וכיון שמושך המזבח מעט כלפי חוץ, נמצא צד השלחן והמנורה הנוטה למערב רואין זו את זו. אמר רבא ש"מ [וכו']. כיון שעמד לנו אין מעבירין על המצות. אלא המצוה שאדם פוגע בה תחילה צריך לעשות ואחר כך יעשה המצוה שאחריה. להקדים התפילין שעל הראש ולהעביר שעל (בידו) [היד] והוא שעל הזרוע אסור, לפי כשפוגע תחלה, בתפלה בזרוע פגע ברישא. פי' גאון עבורי דרעא אטוטפתא אסור, דהכין אמור רבנן כשהוא חולץ חולץ של (יד) [א][ראש] ואחר כך חולץ של (ראש) [יד] מניחה בכיס למעלה ממנה. כשבא ללבוש תפילין לובש של (ראש) [יד] תחילה דבגונה פגע ברישא שהיא המונחת בכיס למעלה. ותחתיה מונחת תפילה של (יד) [ראש]. וקאמר ש"מ מדריש לקיש שאסור להעביר את של זרוע שהיא למטה על טוטפת של ראש שהוא למעלה להניחה תחלה. פי' גאון הניחא לריש לקיש דאמר למה מטיבין וחוזרין ומטיבין כדי להרגיש העזרה. היינו דמשכחת ג' בקרים בהטבת חמש נרות ב' [מגופיה וא' מסידור שני] גזירין, אלא לר' יוחנן דאמר בבקר בבקר חלקהו לשני בקרים, ומשום הכי מטיבין ה' נרות והדר מטיבין ב' נרות, ליכא בחמש נרות אלא שני בקרים, חד דגופיה וחד מסידור שני גזירי עצים, ולא איפריק הדין קושיא. אלו דברי הגאון ולה"ה. הטבת ה' נרות קודם לדם התמיד. מ"ט אמר אביי ובער עליה הכהן עצים בבקר [בבקר] דכתיב בסידור שני גזירין לא צריך, דהא גמרינן דמקדים סידור שני גזרי עצים [ב] למערכה גדולה קודם מערכה שניה של קטרת, עליה ולא על חברתה כו', הלכך מופנה הוא ולא צריך בהאי עניינא, שדייהו חד להטבת ה' נרות דנקדמיה לדם התמיד, וחד לדם התמיד דנקדום להטבת שתי נרות. בהטבת הנרות כתיב בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות, הוספת לי אחד בחמש נרות נמצאו בי' שלשה, ובתמיד דכתיב את הכבש אחד תעשה בבקר אע"פ שהוסיף לו בבקר אחד, נמצא בזה שנים ובזה שלשה, ומי שיש בו ג' בקר, קודם למי שיש לו שנים. ודם התמיד קודם להטבת שתי נרות, מכפר עדיף, פי' התמיד. ואתא רב פפא לדחוייה הא דאביי ואמר הכי, ואימא הני בבקר בבקר דשני גזירי עצים דלא צריכי, חד שדייה לדישון מזבח הפנימי כו'. ודחינן אם כן שאתה מקדים דם התמיד להטבת הנרות כולם, במאי מפסקת להו לנרות. הניחא לריש לקיש דאמר אין הפסקת הנירות חובה אלא כדי להרגיש את העזרה בלבד, היינו דלא חיישינן לאפסוקינהו, אלא לר' יוחנן דאמר בבקר בבקר בהיטיבו את הנירות חלקם לשני בקרים, הנה מן התורה צריך להפסיק, מאי איכא למימר. ונדחו דברי רב פפא ועמדו דברי אביי שבודאי אי אפשר שלא להפסיק. וראינו לרבותינו הגאונים בזה פירוש אחר ויש עליו תשובה לפיכך לא כתבנוהו. מיהו נשאר לדקדק למה מטיב חמש וזורק הדם ומטיב אחרי כן השנים, ופשוטה היא. קטרת קודמת לאברי התמיד שהקטורת כתיב בה בבקר בבקר, והתמיד אין כתיב בו אלא בקר אחד. איברי התמיד קודמין למנחה, שאין לך דבר קודם על המערכה לתמיד של שחר

א) כצ"ל וכ"ה במנחות. ב) דברי רבינו הוא משולל הבנה בכאן ואולי צ"ל דמקדים סידור וכו' על המערכה גדולה תוקף אחר מערכה שניה וכו' ועדיין דברי רבינו צריך עיון.

מסורת הש"ס

א) [מנחות צח.], ב) [לעיל כד:], ג) פסחים נח: כ"ק קיא. תמיד כח: מנחות מט., ד) [שמות ל, ח] [לעיל דף ז:].

תורה אור השלם

1. וְשַׂמְתָּ אֶת הַשֻּׁלְחָן מִחוּץ לַפָּרֹכֶת וְאֶת הַמְּנֹרָה נֹכַח הַשֻּׁלְחָן עַל צֶלַע הַמִּשְׁכָּן תֵּימָנָה וְהַשֻּׁלְחָן תִּתֵּן עַל צֶלַע צָפוֹן: שמות כו לה
2. וְהִקְטִיר עָלָיו אַהֲרֹן קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר בְּהֵיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרֹת יַקְטִירֶנָּה: שמות ל ז

מוסף רש"י

כדי להרגיש כל העזרה כולה. להשמיע קול המון עם רב כמה פעמים שהוא כבוד למלך שנאמר בבית אלהים נהלך ברגש (לעיל כד:). שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר. שלא יהא דבר נקטר במערכה משנערכה שחרית (פסחים נח:).

תוס' ישנים

ומספיקם בלילה ומנחתם ומספיקם אפילו למחר י"ל דמגינה מלוה בשעתה ולא רצו לאחרה כל כך [א]: ואיפוך אנא. לאו דוקא אתי דהיה העולה על מוקדה על כרחין במערכה גדולה מיירי אלא אשאר מערכות מיירי שמסדרין קודם הפניה וקרא אין מוקדש ומאומר אי נמי תוקד בו משמע ליה דמעיקרא קאמר ואהיא העולה קאי: מערכה שניה של קטורת קודמת לשני גזירין, דאע"ג דשני גזירין הן כיום כיון שכשרים גם בלילה הוה ס"ד לאקדומינהו: תרי עליה כתיבי. דאפילו תאמר דערך עליה העולה לשלא יהא דבר [קודם] לתמיד של שחר מ"מ אכתי איכא קרא אחרינא דערך עליה ועלי' דחלבי השלמים ועליה השלם דרשינן תהשלמים אי נמי איפכא: אפילו הכי מכשיר עדיף. דסברא היא שהלין יעשה (כל) המצוה אם לא יתקן מכשיריה תחילה ועוד שבלא גחלים לא יכלו להקטיר אבל בלא דישון יכלי להקטיר וא"ת אמאי לא קאמר טעם דאין מעבירין על המצות וסידור שני גזירין דעל המזבח החיצון קודם דפגע ביה ברישא כדאמרינן לקמן האי טעמא ותניא למימר דלאביי קיימינן הכא דלא ידע נסמוך האי טעמא אי נמי כיון שהיה צריך להניח מלגמה העצים ולינס שם על מזבח לא מיקרי מעבירין אבל אין נראה לומר כן אלא אומר רבי הואיל ודישון מזבח הפנימי מצות פנים היא עדיפא טפי [ב]: ונוקמיה כהדייהו. משמע שיש לו למזבח להיות עומד ביניהם מדפריך ונוקמיה כהדייהו ולא פריך ולא נוקמיה התם כלל וצריך עיון מנ"ל דאית ליה לאוקמיה כהדייהו: עיבורי דרעא אטוטפתא אסירא. פי' בקונטרס לאחר תפילין של זרוע בשביל תפילין של ראש אסור ואין נראה לרבי דהא מקרא נפקא לן בפ' הקומץ רבה (מנחות לו.) ולטוטפות בין עיניך כל זמן שבין עיניך יהו שתים ואם כן על כרחו יקדים של יד על כן נראה לרבי כפי' ר"ת בשם הגאון עבורי דרעא אטוטפתא כלומר כשחולץ תפילין להניחם בכיס אסור להעביר של זרוע תחילה להצניעם בכיס תחת אותו של ראש שהרי לאחר כשיבא ליטלם כדי להניחם ימצא של ראש למעלה והוא יש לו להניח בכיס אותו של זרוע למעלה משום דבהי פגע ברישא כשמניחם תחילה והאי פירושא ל"ג היכי עביד מדרעא אטוטפתא ורבינו יהודה שמע בשם ה"ר אליהו דקאי אהא דאמרינן בפ' קמא (דף ז:) חייב למשמש בתפילין ק"ו מציץ כו' וקאמר כשממשמש חייב למשמש של זרוע תחילה דבדרעא פגע תחילה וגרס שפיר היכי עביד מדרעתא לטוטפתא פי' ממשמש של זרוע ואחר כך של ראש: בבקר בבקר דשני גזירי עצים דלא צריכי. וא"ת ואמאי לא צריכי אימא דהוו בלילה י"ל דהויה מצי למיכתב ביום. ה"ר יוסף: שדינהו חד להטבת חמש נרות דנקדמיה לדם התמיד דהכא תלתא והכא תרי. בגלות הכי נקדמו לדם התמיד דליכא אלא חד והכא תרי אלא משום דקבעי למשדי חד אתמיד נצריך למשדי חד אנרות וא"ת טוקי תרוייהו אדם תמיד וליהוו תלתא וליקדום י"ל דתרי אחד לא שדינן אבל יחד שדינן שפיר וא"ת אפילו לא כתיב אלא חד בבקר גבי תמיד ידעינן שפיר שקודם להטבת שתי נרות דאם לא כן במאי מפסקא להו דהכי פריך לה בסמוך י"ל דמ"מ יקדמו כיון שכתיב שני בבקר וא"ת מ"מ לא ליכתב כלל בבקר בתמיד דהשתא אין לנו להקדים הטבה משום דכתיב בבקר בבקר לדם התמיד כיון דאין משמע מדם שיאוחר על כרחך יקדים להטבת שתי נרות דא"כ במאי מפסקא להו י"ל דס"ד דבקטורת מפסיק להו והא דכתב בהיטיבו הנרות הכי קאמר בעידן הטבה תהא מקטיר קטורת אבל לקמן כי קאמר במאי מפסיק לא מצי למימר דבקטורת מפסיק להו דלית לן לאפוקי קרא דיקטירנה ממשמעו דמשמע דלאחר הטבה תהא קטורת כיון דליכא למדרש הכי והכי: איבעיא חד שדייה לדישון מזבח הפנימי דנקדים לדם התמיד. אבל לא הוי מצי למימר שדייה לדם התמיד דתקדום לדישון דלא"ב אידך למאי אתא אי להקדים דישון להטבת חמש נרות הא ליכא למימר דהא לא צריך דפשיטא דאין מעבירין על המצות כדאמר לעיל: מכפר עדיף. וא"ת אמאי לא אמרינן בטעמא דמכשיר עדיף אפילו אין כתוב כלל בבקר בגזירין דהא אמרינן לעיל גבי שני גזירין דכיון דמכשיר עדיף לא צריך אפילו חד בבקר לאקדומינהו י"ל דאין הכי נמי אבל כיון דכתיב חד בבקר בתמיד אי לא הוה שדינן ביה אכתי מה היינו אומרים שיוקדם דבר שנאמר בו בבקר בבקר לדבר שלא נאמר בו אלא בבקר דעדיף האי טעמא מטעמא דמכשיר עדיף: הניחא לריש לקיש כו'. פי' בקונטרס דמסקנא דמילתא דאביי היא הניחא לריש לקיש דפרכת לי שפיר אלא לרבי יוחנן במאי מפסקא להו כיון דהפסקה מן התורה ורבינו חננאל פירש בשם הגאון דמילתא דרב פפא היא הניחא לריש לקיש דמצינן לאוקמי בבקר בבקר דנרות לאקדומי לדם התמיד דהכא תלתא והכא תרי כדאמרן אלא לר' יוחנן דאמר חלקהו

א) כתוי' שם מגילה הענין יותר ע"ש ועיין ש"ך. ב) עד כאן שייך לעמוד הקודם.